

SARRERA. ZENBAIT GOGOETA, DIAGNOSTIKOA EGIN AURRETIK

Gizon edo emakume jaiotzeak abantaila eta pribilegio batzuk dakartza gizon gehienentzat, eta zailtasun eta desabantaila asko emakumeentzat ...¹

Desberdintasunaren aurka borrokatzen da, eta orekak bilatzen dira askotariko erakunderen bidez, baina oraindik ere emakumeak gutxietsi egiten dira (kasu batzuetan behintzat), eraso egiten zaie ..., eta Historia-, Literatura-, Zientzia- edo Filosofia-eskuliburuetan oraindik ez zaizkie aitortzen Humanitatearen Historiari egiten dizkioten ekarpenak.

Eskolak jarraibide kultural eta sozialak sortzen eta erreproduzitzen ditu, hau da, jendartean dagoen sexismoa ekoiztu eta errepikatu egiten da bertan.

- **Heztea** da ezagutzekin, jolasekin, eskolako materialekin, arauekin, pertsonen artean eta ingurunearekin erlazionatzen ikastea.
- Arretaz eta sistematikoki **begiratzen ikasi** behar dugu, behatzen dugun horretan zer gertatzen den jakiteko.

*Behatu egiten dugu ikastetxean zer sexismo-mota dagoen, hura **ezagutzeko, jakin** nahi baitugu nola agertzen diren **sexismoaren adierazpenak**, nortzuk agertzen diren, nola eragiten dieten neskei eta mutilei eta ikastetxeko bizitzari.*

Irakasleek eskola-bizitzari eta irakaskuntza-praktikei buruz elkarrekin hausnartu gabe, paradoxa bat gertatzen da oraindik; izan ere, alde handia dago

**GURE USTEZ EGITEN DUGUNAREN,
EGITEN DUGULA ESATEN DUGUNAREN
ETA BENETAN EGITEN DUGUNAREN artean.**

¹ Tomé, A.: Diagnóstico en el centro educativo en materia de igualdad entre hombres y mujeres, *Guía de buenas prácticas para favorecer la igualdad entre hombres y mujeres en educación*. 2. kap., 19-30, Andaluziako Juntaren Hezkuntza Kontseilaritza, Sevilla, 2006.

Diagnostikoa eginez, ikastetxeko eremu guztietan **hautematen ditugun indarguneak** (jardunbide egokiak, ondo egiten dugula uste duguna) **eta ahuleziak** (hobetu, aldatu beharko genituzkeela uste dugun praktikak ...) detektatzen saiatuko gara.

Jarraian, "Euskal Hezkuntza-sistamarako Hezkidetzaren II. Plana, berdintasuna eta tratu ona lortzeko bidean (2019-2023)" oinarri hartuta, ² Hezkidetzaren 8 zutabeak hartu behar ditugu kontuan:

1. Pentsamendu kritikoa sexismoaren aurrean.
2. Hizkuntzaren eta irudien erabilera ez-sexista.
3. Emakumeen jakinduria eta haien ekarpen sozial eta historikoa txertatzea.
4. Gatazkak modu baketsuan eraldatzea, Hezkidetzako bizikidetzako proiektuen bidez.
5. Autonomia pertsonala eta independentzia ekonomikoa.
6. Ikastetxeko espazioak eta eskolaz kanpoko jarduerak eta jarduera osagarriak.
7. Hezkuntza afektiboa eta sexuala berdintasunean.
8. Emakumeen aurkako indarkeria prebenitzea eta haren aurrean jardutea.

Gainera, honako alderdi orokor hauek aztertu beharko dira:

- Ikastetxearen eta ikasgelaren antolaketa eta kudeaketa.
- Irakasle-estiloa.
- Partaidetza eta ordezkaritza.

1. Pentsamendu kritikoa sexismoaren aurrean.

Zeharkatzen ditu beste guztiak, eta berdintasuna ikasgelara eramateko oinarria da. Genero-ikuspegia modu kritikoan aplikatuz bakarrik gara gauza generoa dela-eta dauden desberdintasunak aitortzeko.

Horregatik, genero-ikuspegiak egindako analisia funtsezko estrategia bihurtzen da, hezkuntza-sistemaren eta, ondorioz, jendartearen sexismoa desagerrarazteko. Hezkuntza estereotipatuaren aurrean pentsamendu kritikoa duten irakasleak behar ditugu, bai gure historia pertsonalean jaso dugunaz, baita gure ikasleei transmititzen jarraitzen zaienaz ere.

2. Hizkuntzaren eta irudien erabilera ez-sexista.

Hizkuntzaren erabilera ez da neutrala, hizkuntzak komunikatzeko, mundua ulertzeko eta baita aldatzeko ere balio digu, gure pentsamendu guztia lengoaiatik pasatzen baita. "Izendatzen ez dena ez da" esan zuen Georges Steiner-ek. Aipu horrek indarrean jarraitzen du gaur egun hizkuntzaren erabileran.

Hizkuntzaren erabilera ez-sexista ez da soilik genero maskulinoa eta femeninoa erabiltzea (gatzelaniaren kasuan); askoz zabalagoa da. Gainera, generoaren bereizketa hori ez dagoen edo modu desberdinean existitzen den hizkuntzei ere eragiten die.

²Eusko Jaurlaritzako Gobernua: *EAEko hezkuntza-sisteman Hezkidetzaren II. Plana, berdintasunaren eta tratu onaren bidean (2019-2023)*, Argitaletxe Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz, 2019.

Alde horretatik, irudiek komunikatzeko ahalmen handia dute, eta, horregatik, iruditeria kolektiboa eraikitzen laguntzen dute; beraz, beharrezkoa da horiek ere genero-ikuspegitik aztertzea.

3. Emakumeen jakintza eta haien ekarpen sozial eta historikoa txertatzea.

Emakumeek humanitatearen historian zehar arlo guztietan egin dituzten ekarpenak ikusiezin bihurtzea da historian zehar izan den gabezia handienetariko bat, gaur egun oraindik ere, oro har gure kulturen, eta ikasgelako materialetan eta testuliburuetan bereziki, gertatzen jarraitzen duena. Gure kulturen androzentrismoa nagusitu da, eta hutsune bat sortu du emakumeen lana ezagutzeari eta aitortzeari dagokionez.

4. Gatazkak modu baketsuan eraldatzea, Hezkidetzako bizikidetzako proiektuen bidez.

Bizikidetzari genero-ikuspegia aplikatzea funtsezkoa da emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko, indarkeria-mota edozein dela ere. Bizikidetzaren positiboa Hezkidetzako plangintzan oinarritu behar da, hau da, errespetuan eta berdintasuneko harremanetan oinarritutako bizikidetzaren izan behar du. Hezkidetzak baliabideak, estrategiak eta ezagutza ematen ditu harremanetan indarkeria prebenitzeko. Harremanak aztertzean ikusten da portaerak, rolak, pentsamenduak, emozioak, balioak... zuzenean lotuta daudela estereotipo maskulino eta femeninoekin lotutako identitateak eraikitzearekin, eta askotan zigortzen dira estereotipo horiek betetzen ez dituzten pertsonak, zeinak eskola-jazarpenaren biktima izan baitaitezke.

Elkarbizitza positiboa da oinarri hauek dituenak: pertsonen arteko zaintza genero-estereotiporik gabea, tratu txarrak prebenitzeko tratu ona, bazterkeriaren aurrean talde-kohesioa, berdintasunaren lidergoak indartsuenaren tiranien aurrean. Berdintasunean eta Hezkidetzan oinarrituta, bizikidetzaren baketsua, berdintasuneko eta enpatikoa duten ikastetxeak eraiki ahal izango ditugu.

5. Autonomia pertsonala eta independentzia ekonomikoa.

Etxeko espazioa ere jartzen du erdigunean Hezkidetzak, hiru norabidetan:

- Pertsona guztiek autonomo izan behar dute beren eguneroko bizitzan.
- Gainerako pertsonen zaintza egin duten edo egiten duten pertsona guztien lana aitortu behar da (gehienak emakumeak dira).
- Etxeko lanen errealitatea eta historikoki eta gaur egun gizonen eta emakumeen artean etxeko lanak eta zaintza-lanak modu desorekatuan banatzean izan diren desberdintasunak aztertuta, egiaztatu da lana sexuaren arabera banatu dela, eta horrek desberdintasuna eta diskriminazioa ekarri dituela.

Era berean, eta aurrekoarekin oso lotuta, independentzia ekonomikoa landu behar da, independentzia pertsonalerako oinarri gisa. Jakina da independentzia ekonomikoa funtsezkoa dela tratu txarren harremanetatik ihes egiteko eta emakumeen aurkako indarkeriatik urrun berregiteko bizitza. Gainera, lan ordainuari dagokionez, azpimarratu behar da oraindik ere emakumeak gehienago direla ordainsari txarrenak dituzten enpleguetan, bai eta mendekotasuna duten pertsonak zaintzeko kontzilio-neurriak neurri handienean eskatzen dituzten enpleguetan ere, eta horiek ere errealitate bat dira: kristalezko sabaia, soldata-arrakala, lanbide eta ibilbide akademiko jakin batzuen feminizazioa, beste batzuen maskulinizazioa, eta abar.

6. Ikastetxeko espazioak eta eskolaz kanpoko jarduerak eta jarduera osagarriak.

Historikoki mutilek ikastetxeetako espazioak bete izan dituzte, batez ere aisialdikoak, joko lehiakorretan aritzeko. Gainera, espazio hori oso bereizita egon ohi da mutilen taldeetan eta nesken taldeetan, eta elkarreragin txikia izaten dute bi taldeen artean.

Era berean, eskolaz kanpoko jarduerak eta jarduera osagarriak planifikatu beharko lirateke, mutilek zein neskek berdintasunez partekatu ahal izan ditzaten.

Horrek guztiak, besteak beste, eskolako jaialdiak eta inauterietako mozorroak birpentsatzera garamatza, benetan lan egiteko, ekintza horietan ere, berdintasunaren alde eta estereotipoaren aurka.

7. Hezkuntza afektiboa eta sexuala berdintasunean.

Sexu-hezkuntzak, osasun eta garapen pertsonal gisa, hazkunde pertsonala eta sexualitatearekiko jarrera positiboa eta arduratsua garatzea du helburu, erantzukizunez joka dezan, ez bakarrik beraiantzat, baita bizi den testuinguru sozialean dauden gainerako pertsonentzat ere.

Horretarako argudiatzen dituzten arrazoiari arabera, sexu-hezkuntzak ondorio positiboak ditu, pertsonak sexualitateari buruz duten ezagutza hobetzen duelako, eta, horrenbestez, sexu-portaerei eta sexu-osasunari dagokienez duten jarrera ere hobetzen delako; sexu-transmisioko eta GIBeko gaixotasunen arriskuak murrizten dira, eta, aldiz, ez da areagotzen pertsonen sexu-jarduera; gainera, genero-ikuspegiak ematen den sexu-hezkuntza askoz eraginkorragoa da ikuspegi hori sartzan ez duena baino.

8. Emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa eta indarkeria horren kontrako jarduerak

Hiru jarduera-motaz ari gara: ikasleak sentibilizatzera bideratutakoak, ikastetxeak ikastetxeetan gertatzen ari diren matxismo- eta indarkeria-egoerak hautematera bideratutakoak, eta, azkenik, ikastetxean indarkeria-kasuak detektatu ondoren zuzenean esku hartzea bideratutakoak.

Arestian aipatutako gai orokorreari dagokienez, honako hauek azpimarra ditzakegu:

- Ikastetxearen eta ikasgelaren antolaketa eta kudeaketa. Beharrezkoa da kudeaketa eta antolaketa abiapuntu gisa aztertzea. Era berean, oso garrantzitsua da erakunde-, antolamendu- eta curriculum-dokumentuak aztertzea eta hartzen diren erabakiak jasotzea, Hezkidetzak gehiago ematen duen ikastetxe bat lortzera eramango gaituen genero-ikuspegia isla dadin.
- Irakasle-estiloa. Irakasleek beren burua ebaluatu behar dute beren irakaskuntza-praktika nolakoa den kontuan hartuta, indarguneak aurkitzeko eta genero-ikuspegitik hezkuntza-kalitatea hobetzeko beharrezkoak diren hobekuntzak sartzeko.
- Partaidetza eta ordezkartza. Ezinbestekoa da ikastetxeko partaidetza- eta ordezkartza-sistema nolakoa den hausnartzea, benetako berdintasunera iritsi nahi badugu.